

Побережна З.М.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та бізнес-технологій
Національного авіаційного університету

Poberezhna Zarina

PhD in Economics,
Associate Professor at Department of Economics
and Business Technology
National Aviation University

КОНЦЕПЦІЯ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-МОДЕЛЛЮ АВІАПІДПРИЄМСТВА

THE CONCEPT OF FORMATION OF THE ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF MANAGEMENT OF BUSINESS MODEL OF THE AVIATION ENTERPRISE

На основі глибинного дослідження поняття «господарський механізм» автором виділено два таких його складових елементи, як економічний і організаційний механізми, що дало можливість дати узагальнене визначення поняття «організаційно-економічний механізм». Розгорнуте вивчення сутності організаційно-економічного механізму дало можливість представити категоріальний концепт даного поняття за різними підходами до розуміння його сутності: процесним, системним та структурним. Це допомогло автору обґрунтувати низку особливостей, які характерні для організаційно-економічного механізму авіапідприємства. У статті виділено основні складові елементи організаційно-економічного механізму управління бізнес-моделлю авіапідприємства, базуючись на чому автором запропоновано власну концепцію формування організаційно-економічного механізму управління бізнес-моделлю авіапідприємства, яка має два складника – теоретико-методологічний та інструментально-методичний, останній формується в оболонці інтелектуалізації, яка повинна бути вбудованою як у бізнес-модель, так і бізнес-процеси діяльності авіапідприємства.

Ключові слова: механізм, господарський механізм, організаційний механізм, економічний механізм, організаційно-економічний механізм, концепція, авіапідприємства.

На основе глубокого исследования понятия «хозяйственный механизм» автором выделены два таких его составляющих элемента, как экономический и организационный механизмы, что позволило дать обобщенное определение понятия «организационно-экономический механизм». Развернутое изучение сущности организационно-экономического механизма дало возможность представить категориальный концепт данного понятия по разным подходам к пониманию его сущности: процессным, системным и структурным. Это помогло автору обосновать ряд особенностей, которые характерны для организационно-экономического механизма авиационного предприятия. В статье выделены основные составляющие элементы организационно-экономического механизма управления бизнес-моделью авиационного предприятия, основываясь на чем предложена собственная концепция формирования организационно-экономического механизма управления бизнес-моделью авиационного предприятия, которое имеет две составляющие – теоретико-методологическую и инструментально-методическую, последняя формируется в оболочке интеллектуализации, которая должна быть встроенной как в бизнес-модель, так и бизнес-процессы авиапредприятия.

Ключевые слова: механизм, хозяйственный механизм, организационный механизм, экономический механизм, организационно-экономический механизм, концепция, авиационные предприятия.

Based on an in-depth study of the concept of economic mechanism, the author identified two such constituent elements, both economic and organizational mechanism, which made it possible to give a generalized definition of the concept of organizational and economic mechanism. Extensive study of the essence of the organizational and economic mechanism made it possible to present the categorical concept of this concept in different approaches to understanding its essence: process, system and structural. This helped the author to substantiate a number

of features that are characteristic of the organizational and economic mechanism of the aviation enterprise. The article highlights the main components of the organizational and economic management mechanism of the business model of an aviation enterprise, among which are: subsystems of relationships, methods of implementing the mechanism, principles, levers and functions of the mechanism, as well as elements of its support. Based on what the author proposed his own concept of forming an organizational and economic mechanism for managing the business model of an aviation enterprise, which has two kennels – theoretical and methodological and instrumental and methodological, the latter is formed in the shell of intellectualization, which must be built into the business model. and business processes of the aviation enterprise. The basis of the concept of formation of organizational and economic mechanism of business model management of aviation enterprises in competitive markets are theories: competitive advantage, institutionalism, economic integration, globalization, definition and choice of economic policy, strategic management, classical organizational theory, organizational behavior, alliances, reengineering, human capital, etc. The logic of the constructed concept is based on the general principles of dialectics (practice is based on theory; partial is based on the general; the future is formed on the past). According to the proposed concept of forming an organizational and economic mechanism for managing the business model of an aviation enterprise, this mechanism should be adequate, flexible, modern and enable the formation and implementation of competitive business models that eliminate risks to ensure high efficiency of aviation enterprises in competitive markets.

Keywords: mechanism, economic mechanism, organizational mechanism, economic mechanism, organizational and economic mechanism, concept, aviation enterprises.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розвиток економічних відносин та інтеграція України у світові господарські зв'язки чітко порушують перед авіаційними підприємствами питання необхідності вирішення завдань формування ефективного організаційно-економічного механізму управління бізнес-моделлю, який забезпечив би стійку конкурентну позицію авіапідприємствам на вітчизняному та зарубіжному ринках, щоб якнайкраще задовольняти потреби споживачів та своєчасно і гнучко адаптуватися під динамічні умови зовнішнього середовища.

Насиченість авіаційного ринку та високий рівень конкурентної боротьби на ньому вимагають від авіапідприємств постійного перегляду та поліпшення концептуальних засад формування організаційно-економічного механізму управління їх бізнес-моделлю з метою забезпечення розвитку конкурентних переваг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Сьогодні в науковій літературі можна зустріти багато праць вітчизняних та зарубіжних представників наукової спільноти у сфері дослідження економічного механізму, серед яких – С.О. Воєводин, В.П. Москаленко, А.В. Козаченко, А.Н. Ляшенко, І.Ю. Ладико. Дослідниками організаційного механізму були А. Каліна, Б.В. Поргіщук та ін., організаційно-економічного механізму господарювання – Є. Ануфрієва, Г. Кучерук, І. Булеєв, Ю. Лисенко, П. Єгоров, Г. Астапова та ін. Є також низка досліджень бізнес-моделі діяльності підприємства. Проте на разі спроб поєднати та описати концептуальні засади в площині формування організаційно-економічного механізму управління бізнес-моделлю авіапідприємства виявлено дуже мало, що і спричинило актуальність даного дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування концепції формування організаційно-економічного механізму управління бізнес-моделлю авіапідприємств.

Вклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Поняття «механізм» набуло широкого поширення у різних сферах діяльності, тому є надзвичайно популярним серед науковців різних галузей знань, що й зумовило велику кількість поглядів на його сутнісне наповнення. Слово «механізм» походить від новолатинського слова *mechanismus*. На давньогрецькій воно означало «пристрій, прилад або зброя, пристосування», *maghana* – «той, що надає можливість» [21].

В Економічному словнику представлено досить широке трактування поняття «механізм», яке, на нашу думку, придатне для використання не лише у техніці, а й в економіці та будь-якій сфері життєдіяльності: «...послідовність станів процесів, які являють собою будь-які дії, явища; система, пристрій, який визначає порядок будь-якого виду діяльності» [15]. Тлумачний словник економіста представляє два погляди на поняття «механізм». З одного боку, механізм – це «...пристрій, прилад, що здійснює низку певних виробничих операцій», з іншого – «сукупність процесів, прийомів, методів, підходів або здійснення певних дій задля досягнення мети» [6, с. 185]. Згідно зі Словником іншомовних слів, «...механізм – це сукупність проміжних станів або процесів будь-яких явищ» [30, с. 431].

К. Марксом уперше був використаний даний термін «...для характеристики процесів функціонування капіталістичної виробничої системи» [28, с. 72]. В Економічному словнику економіки та права під механізмом розуміють «...сукупність організаційних структур, конкретних форм і методів управління, а також правових норм, за допомогою яких реалізуються діючі у конкретних умовах економічні закони» [33]. Таким чином, з економічного погляду, на думку О.О. Маєвської, механізм являє собою «...систему сукупність заходів, чинників, які функціонують у взаємозв'язку з метою підвищення ефективності, задоволення потреб суспільства, збільшення грошових потоків до бюджету тощо» [20]. М.С. Дороніною відзначено, що механізм – це складна система, яка має параметри «входу» та

«виходу», складається з необхідної кількості елементів, які забезпечують «...на виході бажані значення істотних параметрів за мінімальних утрат енергії» [9, с. 128].

Отже, під механізмом будемо розуміти сукупність процесів, прийомів та методів, що складаються із взаємопов'язаних елементів, мають параметри «входу» та «виходу», дають змогу сформулювати та реалізувати коротко- та довгострокові цілі за рахунок прийняття обґрунтованих рішень. Зважаючи на запропоноване визначення, слід акцентувати увагу на наявність «механістичного підходу» в управлінні економічними системами.

Відповідно до Словника-довідника, механізм управління – це свідомо організований, цілеспрямований та активний вплив різних суб'єктів управління на процес розвитку та функціонування суспільного способу виробництва, окремих його ланок [10]. Найбільш повно, на нашу думку, поняття механізму управління розкрито авторами [27], які в ньому вбачають «...сукупність форм, структур, методів та засобів управління, які об'єднані спільністю мети, за допомогою яких здійснюється узгодження суспільних, групових та особистих інтересів, забезпечується функціонування і розвиток підприємства як соціально-економічної системи».

Виходячи із запропонованого визначення, робимо висновок, що механізм управління передбачає поділ процесу на окремі елементи (фази, етапи), має керуючу та керовану системи, а також набір інструментів та методів з описом логічної послідовності (алгоритмом) виконуваних дій для максимально ефективного вирішення поставленого завдання.

Нині в науковій спільноті, що займається дослідженням економічних процесів, використовується широке коло підходів до визначення сутності поняття «організаційно-економічний механізм», поряд із цим поняттям часто зустрічаються наукові пошуки щодо розуміння термінів «господарський механізм», «економічний механізм», «організаційний механізм» тощо.

Господарський механізм є найбільш узагальнюючим з усіх перерахованих вище механізмів, адже характеризує всю сукупність форм і методів господарювання. Загалом під господарським механізмом З. Арабянц розуміє «...комплекс органічно взаємозалежних форм, методів, засобів, структур, нормативів й інших важелів господарювання, призначених для реалізації завдань і досягнення цілей виробничої системи» [2], різних форм набуває даний механізм залежно від того, які завдання перед ним поставлені та потребують вирішення [26, с. 376]. Автори [16; 26, с. 376] вважають, що функціональну структуру господарського механізму становлять важелі (механізми нижчого порядку): економічний, організаційний та правовий. У контексті нашого об'єкта дослідження розгляду потребують економічний та організаційний механізми.

Під економічним механізмом низка науковців розуміє обов'язкову наявність: функціональної та забезпечуючої систем [5, с. 163–174; 23, с. 12]; таких елементів та важелів впливу на матеріальні інтереси господарюючих суб'єктів народного господарства, як ціноутворення, планування, система

оплати праці, фінансово-кредитний механізм, податкові платежі, економічне стимулювання й економічні санкції, комерційний розрахунок та система економічних нормативів [5, с. 3; 12, с. 173–174; 17, с. 106; 24, с. 11–12]. Отже, під економічним механізмом слід розуміти систему, сукупність елементів якої здійснює вплив на низку економічних інтересів суб'єктів господарювання й ураховує властивості та риси її внутрішнього і зовнішнього середовища.

Одним зі складових елементів господарського механізму виступає організаційний механізм. Під організаційним механізмом А. Калина розуміє «...обґрунтовану певним чином послідовність управлінських дій, а також методів щодо реалізації функції та принципів управління» [11, с. 146]. Подібною є точка зору Б.В. Погріщука, який під «організаційним механізмом» розуміє «...організаційні форми виробництва, праці та управління, такі як організаційні структури та функції управління, система нормування та планування, співвідношення централізації і децентралізації менеджменту тощо [25, с. 28]. Таким чином, під «організаційним механізмом» будемо розуміти сукупність організаційно-управлінських засобів ведення господарської діяльності, заснованих на ринкових засадах господарювання та спрямованих на гармонізацію взаємодії складників потенціалу підприємства з чинниками зовнішнього впливу.

Проте лише організаційних заходів для забезпечення ефективного господарювання виявляється недостатньо, потрібно задіяти економічні закони, які допоможуть отримати бажаний результат. Саме тому більшість науковців схиляється до того, що важливим засобом досягнення поставлених цілей є організаційно-економічний механізм, який повинен поєднати в єдине ціле низку організаційних заходів, які будуть зрівноважені економічними важелями в єдиний організаційно-економічний механізм управління підприємствами.

Розглянемо категоріальний концепт поняття «організаційно-економічний механізм» за різними підходами до його розуміння, які наведено в табл. 1.

Таким чином, організаційно-економічний механізм управління бізнес-моделлю авіапідприємства характеризується низкою таких особливостей:

- являє собою сукупність організаційно-економічних елементів управління бізнес-моделлю авіапідприємств, які складаються із таких елементів об'єкта та суб'єкта управління, основних методів та принципів, законів та закономірностей, на яких базується забезпечення ефективності управління бізнес-моделлю авіапідприємства;

- являє собою сукупність складових елементів управління бізнес-моделлю, націлених на отримання високоефективного кінцевого результату та забезпечення циклічного характеру соціально-економічних процесів управління бізнес-моделлю авіапідприємств;

- метою управління бізнес-моделлю авіапідприємства є створення оптимальних організаційно-економічних умов для здійснення управління його бізнес-моделлю;

- формування організаційно-економічного механізму управління бізнес-моделлю авіапідприємства

**Категоріальний концепт поняття «організаційно-економічний механізм»
за різними підходами до розуміння його сутності**

Автор	Сутність підходу
ПРОЦЕСНИЙ ПІДХІД	
Є. Ануфрієва, Г. Кучерук [1, с. 18], Г. Козаченко [13], І. Булеєв [4]	Організаційно-економічний механізм передбачає сукупність різноманітних процесів, послідовність операцій, стану або частин системи порядку визначення економічної діяльності, що дає можливість отримати необхідний результат
СИСТЕМНИЙ ПІДХІД	
Ю. Лисенко, П. Єгоров [19], О. Василик, О. Грішнова [7], Г. Астапова [3], Н. Мірай [22]	Організаційно-економічний механізм розглядають як систему елементів організаційного й управлінського впливу на соціально-економічну систему, який реалізується через низку методів, стимулів, операцій та важелів та передбачає досягнення відповідності отриманого стану соціально-економічної системи заданим параметрам
СТРУКТУРНИЙ ПІДХІД	
А. Куценко [18, с. 250], І. Грузнов [8, с. 24], Л. Транченко [32]	Організаційно-економічний механізм, згідно з даним підходом, має чітку структуру, яка складається з певних взаємозв'язків між її елементами в галузі управлінської та виробничої діяльності, який забезпечується взаємодією організаційного, мотиваційного та економічного механізмів

Джерело: узагальнено автором на основі [28]

реалізовує управлінські рішення щодо створення підсистеми управління інтелектуально-знанневими активами у системі підприємства в процесі інтелектуалізації його діяльності.

Отже, під організаційно-економічним механізмом (ОЕМ) управління бізнес-моделлю авіапідприємства будемо розуміти взаємоузгоджену систему методів, принципів, важелів, інструментів, інформаційно-технічних засобів, які базуються на загальних законах та закономірностях економічного розвитку і впливають на економічні й організаційні параметри системи управління бізнес-моделлю авіапідприємства. Узагальнимо основні складові елементи формування організаційно-економічного механізму управління бізнес-моделлю авіапідприємства (рис. 1).

Розробимо концептуальні основи формування організаційно-економічного механізму (ОЕМ) управління бізнес-моделлю на конкурентних ринках.

Таким чином, з економічного погляду концептуальні основи формування організаційно-економічного механізму управління бізнес-моделлю являють собою основний напрям, стратегію і тактику управління у сфері бізнес-моделювання. Концепцію формування організаційно-економічного механізму управління бізнес-моделлю авіапідприємства представлено на рис. 2.

Логіка побудованої концепції базується на загальних принципах діалектики (практика базується на теорії; часткове виходить із загального; майбутнє формується на минулому). Концепція має два складники – теоретико-методологічний та інструментально-методичний, останній формується в оболонці інтелектуалізації, яка повинна бути вбудованою як у бізнес-модель, так і бізнес-процеси діяльності авіапідприємства. Концепція має мету свого існування та заснована на базових теоріях економічного та організаційного розвитку, також зазначено систему принципів, на яких вона створюється з урахуванням системного та процесного підходів до формування організаційно-економічного механізму управління бізнес-моделлю. У концепції також ураховано осо-

бливості інструментарію з погляду мети та гіпотези її існування.

Запропоновані та виділені наукові підходи, теорії, принципи, з яких складається концепція формування організаційно-економічного механізму управління бізнес-моделлю авіапідприємства, можуть бути пристосовані до різних умов господарювання на конкурентних ринках. Представлений методологічний апарат призначений для використання його в рамках реальної практичної діяльності у сфері управління бізнес-моделлю авіапідприємства. Перед суб'єктами управління бізнес-моделлю постає питання комплексного застосування принципів у процесі управління бізнес-моделлю авіапідприємств з урахуванням особливостей розвитку конкурентних ринків.

Інструментально-методичний складник концепції цілком обґрунтований визначенням категоріальним апаратом концепції формування організаційно-економічного механізму управління бізнес-моделлю авіапідприємства, адже саме використана методика зможе забезпечити її ефективність, а перелік методичних засобів, прийомів та підходів спрямований на забезпечення ефективного управління бізнес-моделлю авіапідприємства на конкурентних ринках. Також інструментально-методичний складник концепції передбачає можливість та обов'язковість формування адекватної й можливої для використання системи оцінки ефективності організаційно-економічного механізму управління бізнес-моделлю авіапідприємства, яка поєднує у собі аналіз тенденцій у сфері управління бізнес-моделлю авіапідприємств, а також передумов чинників та складових елементів бізнес-моделі авіапідприємств з урахуванням особливостей господарювання на конкурентних ринках.

Результатом упровадження запропонованої концепції є формування ефективного організаційно-економічного механізму управління бізнес-моделлю авіапідприємства на конкурентних ринках, який дасть можливість підвищити її конкурентоспроможність на вітчизняних та міжнародних ринках.

Рис. 1. Основі складові елементи організаційно-економічного механізму (ОЕМ) управління бізнес-моделлю авіапідприємств

Джерело: авторська розробка

Найважливішою оболонкою, яка поєднує методологію формування організаційно-економічного механізму управління бізнес-моделлю авіапідприємства із самим організаційно-економічним механізмом управлінням бізнес-моделлю авіапідприємств поряд зі сприятливим інвестиційним кліматом, упровадженням високоефективних ресурсозберігаючих технологій, стабільним нормативно-правовим полем та економічною та політичною стабільністю в країні, на нашу думку, виступає інтелектуалізація всього механізму та окремих бізнес-процесів.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок. Таким чином, концепція формування організаційно-економічного механізму

управління бізнес-моделлю авіапідприємства є основою для визначення системи елементів, характеру процесу управління бізнес-процесами та встановлення їх взаємодії та формування організаційно-економічного механізму управління авіапідприємствами.

Окрім того, концепція має мету свого існування та заснована на базових теоріях економічного та організаційного розвитку, також зазначено систему принципів, на яких вона створюється з урахуванням системного та процесного підходів до формування організаційно-економічного механізму управління бізнес-моделлю. Також у концепції враховано особливості інструментарію з погляду мети та гіпотези її існування.

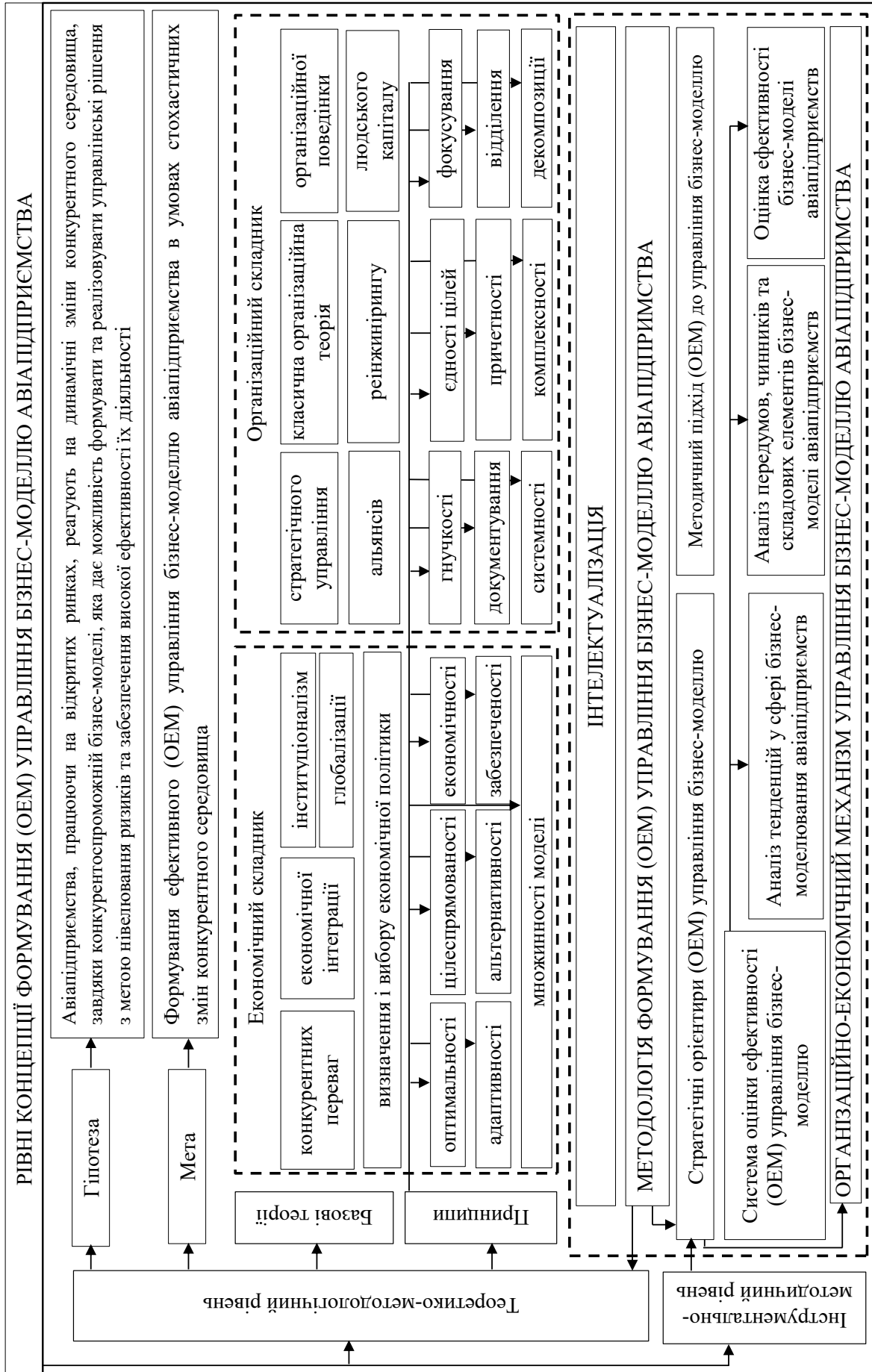

Рис. 2. Концепція формування організаційно-економічного механізму (ОЕМ) управління бізнес-моделлю авіапідприємства

Джерело: авторська розробка

Бібліографічний список:

1. Ануфрієва Є.І., Кучерук Г.Ю. Аналіз методів технологічного оновлення авіатранспортних підприємств. *Економіка. Фінанси. Право*. 2009. № 8. С. 17–19.
2. Арабянц З.О., Берг Л.В., Удодов В.Г. Хозяйственный механизм предприятия в новых экономических условиях. Краснодар : Кн. изд-во, 1991. 303 с.
3. Астапова Г.В., Астапова Е.А., Лойко Д.П. Организационно-экономический механизм корпоративного управления в современных условиях реформирования экономики Украины. Донецк : Дон ГУЭТ им. М. Туган-Барановского, 2001. 526 с.
4. Булеев И.П. Формирование организационно-экономического механизма управления предприятием по обработке цветных металлов. Донецк : ИЭП АН Украины, 1993. 225 с.
5. Воеводин С.О. Экономический механизм управления промышленным производством. Методика и практика организации. Киев : Вища школа, 1991. 159 с.
6. Гончаров С.М., Кушнір Н.Б. Тлумачний словник економіста / за ред. проф. С.М. Гончарова. Київ : Центр учб. літ. 2009. 264 с.
7. Грیشнова О.А., Василик О.В. Організаційно-економічний механізм управління інтелектуалізацією трудової діяльності. *Вісник Прикарпатського університету. Економіка*. 2008. Вип. 6. С. 22–27.
8. Грузнов И.И. Эффективные организационно-экономические механизмы управления. Одесса : Полиграф, 2009. 528 с.
9. Дороніна М.С. Управління економічними та соціальними процесами підприємства : монографія. Харків : ХДЕУ, 2002. 431 с.
10. Економічна енциклопедія : у 3-х т. / відп. ред. С.В. Мочерний. Київ : Академія, 2001. Т. 2. 848 с.
11. Калина А.В. Організаційно-економічний механізм стимулювання праці як чинник гідної праці. *Соціально-трудові відносини: теорія і практика*. 2015. Вип. 2. С. 144–148.
12. Козаченко А.В., Ляшенко А.Н., Ладыко И.Ю. Управление крупным предприятием : монография. Киев : Либра, 2006. 384 с.
13. Козаченко Г.В. Організаційно-економічний механізм як інструмент управління підприємством. *Економіка. Менеджмент. Підприємство*. 2003. № 11. С. 107–111.
14. Концепція і методологічний апарат інтегрованої логістики. URL : http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/4970/1/rozdil_2.pdf.
15. Краткий экономический словарь / под ред. А.Н. Азрилиана. Москва : Институт новой экономики, 2001. 1088 с.
16. Хозяйственный механизм управления в легкой промышленности : учебное пособие / М.И. Круглов и др. Москва : Всесоюз. заоч. ин-т текстил. и лег. пром-сти, 1989. 114 с.
17. Крюкова І.О. Організаційно-економічний механізм розвитку аграрних формувань. *Аграрний вісник Причорномор'я. Економічні науки*. 2010. № 53. С. 105–109.
18. Куценко А.В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємства : монографія. Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008. 205 с.
19. Лисенко Ю.О., Єгоров П.В. Організаційно-економічний механізм управління підприємством. *Економіка України*. 1997. № 1. С. 86–87.
20. Маєвська О.О. Економічний зміст механізму стимулювання інноваційної активності підприємств легкої промисловості. *Економіка і регіон*. 2001. № 3(30). С. 147–151.
21. Механізм. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/BC> (дата звернення: 10.06.2020).
22. Мігай Н.Б. Організаційно-економічний механізм підвищення ефективності використання науково-технічного потенціалу машинобудівних підприємств : автореф. дис. ... к.е.н. : 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами». Одеса, 2007. 20 с.
23. Москаленко В.П. Экономический механизм повышения эффективности производства на предприятии. Москва : Машиностроение, 1982. 144 с.
24. Павлова Л. Н. Финансы предприятий : учебник. Москва : Финансы, 1998. 639 с.
25. Погрішук Б.В. Організаційно-економічні засади ефективного функціонування зернопродуктового підкомплексу : монографія. Тернопіль : Джура, 2009. 370 с.
26. Полтавський Ю.А. Ринковий механізм як система забезпечення ефективної діяльності аграрних підприємств. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: економічні науки. Ринкова трансформація економіки АПК*. 2004. Вип. 31. С. 376.
27. Пономаренко В.С., Ястремская Е.Н., Луцковский В.М. Механизм управления предприятием: стратегический аспект : монография. Харьков : ХГЭУ, 2002. 252 с.
28. Савченко М.В., Солоненко Ю.В. Концептуальні основи формування організаційно-правового механізму управління підприємствами сімейного бізнесу. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/159920/17-Savchenko.pdf?sequence=1>.
29. Словopedia. URL : <http://slovopedia.org.ua/38/53402/380929.html>.
30. Словник іншомовних слів. URL : <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%CA%EE%ED%F6%E5%EF%F6%B3%FF>.
31. Словник української мови. URL : <http://sum.in.ua/s/консерція>.
32. Транченко Л.В., Баластрик Л.О. Проблеми удосконалення організаційно-економічного механізму управління підприємством. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2005. Вип. 7. С. 188–195.
33. Энциклопедический словарь экономики и права. URL : http://dic.academic.ru/contents.nsf/dic_economic_law/?f=0JzQldCW0JQ=&t=0JzQmNCd0Jg=&nt=232&p=5.

References:

1. Anufrijeva Je. I., Kucheruk G. Ju. (2009) Analiz metodiv tehnologichnogo onovlennja aviatransportnyh pidpryjemstv. [Analysis of methods of technological renewal of air transport enterprises]. *Ekonomika. Finansy. Pravo*. no. 8. pp. 17-19.
2. Arabjanc Z.O., Berg L.V., Udodov V.G. (1991) Hozjajstvennyj mehanizm predprijatija v novyh jekonomicheskikh uslovijah. [The economic mechanism of the enterprise in the new economic conditions]. Krasnodar: Kn. izd-vo. (in Russian)
3. Astapova G.V., Astapova E.A., Lojko D.P. (2001) Organizacionno-jekonomicheskij mehanizm korporativnogo upravlenija v sovremennyh uslovijah reformirovanija jekonomiki Ukrainy. [The organizational and economic mechanism of corporate governance in modern conditions of reforming the economy of Ukraine]. Doneck: Don GUJeT im. M. Tugan-Baranovskogo. (in Russian)
4. Buleev I.P. (1993) Formirovanie organizacionno-jekonomicheskogo mehanizma upravlenija predprijatijem po obrabotke cvetnyh metallov. [Formation of the organizational and economic mechanism for managing a non-ferrous metal processing enterprise]. Doneck: IJeP AN Ukrainy. (in Russian)
5. Voevodin S.O. (1991) Jekonomicheskij mehanizm upravlenija promyshlennym proizvodstvom. Metodika i praktika organizacii. [The economic mechanism of industrial production management]. K.: Vishha shkola. (in Russian)
6. Goncharov S.M. (2009) Tlumachnij slovník ekonomista. [Explanatory dictionary of the economist]. K.: Centr uchb. lit. (in Ukrainian)
7. Grishnova O.A., Vasilik O.V. (2008) Organizacijno-ekonomichnij mehanizm upravlinnja intelektualizacijeu трудової діяльності. [Organizational and economic mechanism of management of intellectualization of labor activity]. *Visnik Prikarpat's'kogo universitetu. Ekonomika*. no. 6. pp. 22-27.

8. Gruznov I.I. (2009) Jeffektivnye organizacionno-jekonomicheskie mehanizmy upravlenija. [Effective organizational and economic management mechanisms]. Odessa: Poligraf. (in Russian)
9. Doronina M.S. (2002) Upravlinnja ekonomichnimi ta social'nimi procesami pidprijemstva. [Management of economic and social processes of the enterprise]. Harkiv: HDEU. (in Ukrainian)
10. Mochernij S.V. (ed.) (2001) Ekonomichna enciklopedija. [Economic encyclopedia]. K.: Vidavnicnij centr «Akademija». (in Ukrainian)
11. Kalina A.V. (2015) Organizacijno-ekonomichnij mehanizm stimuljuvannja praci jak chinnik gidnoi' praci. [Organizational and economic mechanism of labor stimulation as a factor of decent work]. *Social'no-trudovi vidnosini: teorija i praktika: zb. nauk. pr.* K.: KNEU. no. 2. pp. 144-148.
12. Kozachenko A.V., Ljashenko A.N., Ladyko I.Ju. Upravlenie krupnym predprijatiem. [Large Enterprise Management]. (2006). K.: Libra. (in Russian)
13. Kozachenko G.V. (2003) Organizacijno-ekonomichnij mehanizm jak instrument upravlinnja pidprijemstvom. [Organizational and economic mechanism as a tool for enterprise management]. *Ekonomika. Menedzhment. Pidprijemstvo.* no 11. pp.107-111.
14. Koncepcija i metodologichnij aparat integrovanoi' logistiki. [The concept and methodological apparatus of integrated logistics]. URL: http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/4970/1/rozdil_2.pdf (in Ukrainian)
15. Azrilijana A.N. (ed.) (2001) Kratkij jekonomicheskij slovar'. [Brief Economic Dictionary]. M.: Institut novej jekonomiki. (in Russian)
16. Kruglov M.I., Berkovich E.E., Kruglova N.Ju., Cherkasskij G.I. (1989) Hozjajstvennyj mehanizm upravlenija v legkoj promyshlennosti: ucheb. posobie. [Economic management mechanism in light industry]. M.: Vsesojuz. zaoch. in-t tekstil. i leg. prom-sti. (in Russian)
17. Krjukova I.O. (2010) Organizacijno-ekonomichnij mehanizm rozvitku agrarnih formuvan'. [Organizational and economic mechanism of development of agrarian formations]. *Agrarnij visnik Prichornomor'ja. Ekonomichni nauki.* no. 53. pp. 105-109.
18. Kucenko A.V. (2008) Organizacijno-ekonomichnij mehanizm upravlinnja efekтивnistju dijat'nosti pidprijemstva. [Organizational and economic mechanism for managing the efficiency of the enterprise]. Poltava: RVV PUSK. (in Ukrainian)
19. Lisenko Ju.O., Jegorov P.V. (1997) Organizacijno-ekonomichnij mehanizm upravlinnja pidprijemstvom. [Organizational and economic mechanism of enterprise management]. *Ekonomika Ukraїni.* no 1. pp. 86-87.
20. Majevs'ka O.O. (2001) Ekonomichnij zmist mehanizmu stimuljuvannja innovacijnoi' aktivnosti pidprijemstv legkoj' promislovosti. [The economic content of the mechanism of stimulating the innovative activity of light industry enterprises]. *Visnik PoltNTU «Ekonomika i region».* no 3 (30). pp. 147-151
21. Mehanizm. [Mechanism]. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/BC>. (in Ukrainian)
22. Migaj N.B. (2007) Organizacijno-ekonomichnij mehanizm pidvishhennja efekтивnosti vikoristannja naukovu-tehnicnogo potencialu mashinobudivnih pidprijemstv: avtoref. dis. ... k.e.n.: 08.00.04. [Organizational and economic mechanism for improving the efficiency of scientific and technical potential of machine-building enterprises]. «Ekonomika ta upravlinnja pidprijemstvami». Odesa. (in Ukrainian)
23. Moskalenko V.P. (1982) Jekonomicheskij mehanizm povyshenija jeffektivnosti proizvodstva na predprijatii. [The economic mechanism for increasing production efficiency at the enterprise]. M.: Mashinostroenie. (in Russian)
24. Pavlova L.N. (1998) Finansy predprijatij. [Business finance]. M.: Finansy. (in Russian)
25. Pogrishhuk B.V. (2009) Organizacijno-ekonomichni zasadi efekтивnogo funkcionuvannja zernoproduktovogo pidkompleksu. [Organizational and economic principles of effective functioning of the grain subcomplex]. Ternopil': «Dzhura» (in Ukrainian)
26. Poltavskij Ju.A. (2004) Rinkovij mehanizm jak sistema zabezpechennja efekтивnoi' dijat'nosti agrarnih pidprijemstv. [Market mechanism as a system of ensuring the effective operation of agricultural enterprises]. *Visnik Harkivs'kogo nacional'nogo tehnicnogo universitetu sil's'kogo gospodarstva: ekonomichni nauki. Rinkova transformacija ekonomiki APK.* no. 31. pp. 376.
27. Ponomarenko V.S., Jastremskaja E.N., Luckovskij V.M. (2002) Mehanizm upravlenija predprijatiem: strategicheskij aspekt. [Enterprise management mechanism: strategic aspect]. Har'kov: Izd. HGJeU. (in Russian)
28. Savchenko M.V., Solonenko Ju.V. (2018) Konceptual'ni osnovy formuvannja organizacijno-pravovogo mehanizmu upravlinnja pidprijemstvamy simejnogo biznesu. [Conceptual bases of formation of the organizational and legal mechanism of management of the enterprises of family business]. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/159920/17-Savchenko.pdf?sequence=1>
29. Slovopedia. [Word translation]. URL: <http://slovopedia.org.ua/38/53402/380929.html> (in Ukrainian)
30. Slovyk inshomovnyh sliv. [Dictionary of foreign words]. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%CA%EE%ED%F6%E5%EF%F6%B3%FF> (in Ukrainian)
31. Slovyk ukrai'ns'koi' movy. [Dictionary of the Ukrainian language] URL: <http://sum.in.ua/s/koncepcija> (in Ukrainian)
32. Tranchenko L.V., Balastryk L.O. (2005) Problemy udoskonalennja organizacijno-ekonomichnogo mehanizmu upravlinnja pidprijemstvom. [Problems of improving the organizational and economic mechanism of enterprise management]. *Teoretychni ta prykladni pytannja ekonomiky: zb. nauk. prac'.* no. 7. pp. 188-195.
33. Jencyklopedycheskij slovar' jekonomyky y prava. [Encyclopedic dictionary of economics and law]. URL: http://dic.academic.ru/contents.nsf/dic_economic_law/?f=0JzQldCW0JQ=&t=0JzQmNCd0Jg=&nt=232&p=5. (in Russian)